БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы.

1925 чылда үндезилеттинген

1952 декабрь 26 ПЯТНИЦА № 251 (2681)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Чер-чер Советтериниң соңгулдаларынга белеткелдер (1 арын).

Ажылчы чоннарның кадыкшылының дугайында сагыш салыышкыны (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ:

К. Кара-оол. — Ажылда чедиишкиннерни быжыглаар (2 арын).

И. Сюкияйнен. — Акы-дуңманын аас-кежиктиг өг-бүлезинде (2 арын).

М. Бавуу.—Культура-чырыдыышкын албан черлериниң мурнунда кол сорулга (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

Беш улуг күрүнелерниң чазактарынга улустарнын тайбың камгалалының Конгрезиниң Кыйгырыы (3 арын).

Улустарнын тайбың камгалалының Конгрезиниң Кыйгырыы (3 арын).

Д. Бочаров.—Делегейде болуп турар чоруктарнын допчулалы (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Массаларның авангардызынга турар

Совет улус Коммунистиг партияның организакчы болгаш сорук киирикчи удуртулгазы-биле коммунизмче шилчилгениң сталинчы программазын боттандырарының оруу-биле бурунгаар бар чоруур. Эш Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп чаа ажылы коммунизм тургузуушкуну дээш демиселге партияның дайынчы программазы болган. Партияның XIX съездизиниң шиитпирлери эш Сталинның ол өөредиин удуртулга болдурган.

Коммунизм тургузуушкуну дээрге, миллион-миллион совет кижилерниң чогаадыкчы ажылы. Ол дугайы ажылчы чоннуң политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг идепкейи-биле илергейлетинип турар. Бо болза, депшилгелиг ниитилел тургузуунуң тиилетирбезинге совет кижилерниң хан-дамырындан сонуургалдыының көргүзүү болур.

Ажылчы чоннарның ол чогаадыкчы шимчээшкинин баштаар төлээде, партия организациязы бирги ээлчегде бодунуң кежигүннерин мобилизастаар сорулгалыг, а коммунист болза, массаларның авангардызында турар ужурлуг. Коммунизм тургузуушкуну дээш демиселдиң мурнакчы дайынчызы болур коммунистиң политиктиг болгаш моральдыг база күш-ажылчы мөзү-шынары партия Уставында тодаргайлатынган.

Улус массаларның мурнунга бистиң партиявыс ышкаш ындыг авторитеттиг партия чок. Ол дээрге, коммунистерниң массага саңлдарының күштүүнүң үлегери болган. «Партия кежигүнү күш-ажылга үлегерлиг болур, бодунуң ажылының техниказын шингээдир, бодунуң бүдүрүлгечи, ажылчы мергежилин үзүктел чок бедидер, ниитиниң социалистиг өнчүзүн бүгү хемчеглер-биле камгалаар болгаш быжыглаар хүлээлгелиг» деп партия Уставында бижээн.

Бистиң партиявыстың кежигүннери улустуң ниити эрге-ажыы дээш дайынның-даа, тайбың-даа чылдарында бергелерни ажып эрттиринге бедик медерелдиг болгаш быжыг туруштуг чоруктуң үлегерин көргүзүп келгеннер. Коммунистер амгы тайбың тургузуушкуннуң чылдарында техниканы шингээдип алырының болгаш үлетпүрге, транспорткa, көдээ ажыл-агыйга социалистиг күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң үлегерин көргүзүп турарлар.

Тыва областың социалистиг чаартылгазы дүрген темпилиг чоруп турар. Ол болза, Коммунистиг партияның, Совет чазактың база улуг баштыңчы эш Сталинның шуут бодунуң сагыш салыышкынының болгаш ачылыг дузаламчызының түңнели. Областың ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей бешки беш чылдың планын чедиишкинниг күүседир дээш бедиткен социалистиг хүлээлгелерни ап, ону күүседип турар.

Социалистиг чарыштың авангардызында коммунистер чоруп турар. Областың тараа белеткелиниң автобазазында чолаачы, ийи чүс-мүнчү эш Зюзиниң ажылының дуржулгазын Кызыл хоорайның он-он чолаачылары шингээдип ап эгелээн. Алгы заводунуң ажылчыны эш Хүрекпен бодунуң стахановчу ажылының дуржулгазын коллективтиң ажылчыннарынга нептередип турар. «Тыва тудуг» трестизинде эш Комбуй-оол ажыл нормазын доктаамал ажыр күүседип келген. Сапог даараар мастерскаяның, алгы заводунуң болгаш областың тараа белеткел конторазының коммунистери барыкла шуптузу стахановчулар болуп турарлар. Коммунистерниң үлегери-биле партийжи эвес ажылчыннарның иштинде шалыпчыларның хүрээлеңи база өскен, ол коллективтер чылдың бүдүрүлге планын хуусаа бетинде күүсеткени ынчангаш таварылга эвес.

Бүгү-ле кичээнгей болгаш күштер бистиң чуртка коммунистиг ниитилелди тургузар дээш демиселче мөөңнетинип турар үеде коммунистерниң бүдүрүлгеге авангардылыг ролюн чедип албайн турар партия организациялары бар. Ыяш заводунуң, автотранспорт конторазының партия организацияларын маңаа чижек кылдыр адап болур. Күш-ажылдың чурумун үрээр, эрги чаңчылдан болгаш үзел-бодалдардан адырылбаан, партийжи хүлээлгелерин күүсетпейн, массадан хождап каап турар коммунистер ол бүдүрүлгелерде ам-даа бар.

«..Партияның болгаш күрүнениң сагылга-чурумун үрээри болза, партияга когарал таварыштырар улуг хоралыг чорук болур, ынчангаш партияның хүрээлеңинге турарынга канчап-даа дүүшпес» деп партияның Уставы коммунистен негеп турар. Партия бодунуң кежигүннериндeн ёзу барымдаалаан негеллени тургуспайн турар дээрзин коммунист бүрүзү медереп билир ужурлуг. Социалистиг экономика күрүне планын ёзугаар хөгжүп турар. План дээрге хоойлу. Ниити бүдүрүлгеринге болгаш ажылчын бүрүзүнге онаашкан планныг даалганы ыяавыла күүседир талазы-биле коммунист организакчы болур хүлээлгелиг. Хамыктың мурнунда ажыл нормазын ол боду күүседткен турар, оон-биле кады бодунуң политиктиг билииниң деңнелин бедидер херек. Чүгле ынчаарда оон чонга алдары бедик, агитациязы чедингир болур.

Социализм болгаш күш-ажыл бот-боттарындан аңгылай чардынмас. Күш-ажылдың чаа сагылга-чурумун тургузары, кижилерниң аразынга хөй-ниитичи харылзаалардың чаа хевирин тургузары, күш-ажылга кижилерни киирштириниң чаа хевирлерин болгаш аргаларын тургузары—ол дээрге, өөрүнчүг болгаш чаагай ажыл-дыр деп В. И. Ленин чугаалаан.

Партия организациялары болза, ленинчи ол чагыларны күүсетпишаан, күш-ажылды организастаарынга болгаш күш-ажылды чаа, коммунистиг ёзу-биле көөрүнге коммунистерни кижизидер херек.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге, продукцияның шынарын экижидеринге коммунист бүрүзү үлегержи болур, бүдүрүлгеге хоойлу ёзугаар доктаатынган ажыл шагын ылап болгаш хажык чокка сагыыр ужурлуг. Прогулдар, чөптүг чылдагаан чокка ажылдан озалдаашкын болза, күш-ажылдың сагылга-чурумунуң каржы үрээшкини, совет хоойлунуң хажыдыышкыны болур дээрзин ажылчыннарга билиндирип сургаары чугула.

Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел ажыл-чорудулганы экижиде-ринин үндезини. Партийжи шиитпирлерни-даа чогаадырынга, оон күүселдезин-даа организастаарынга, бүдүрүлге администрациязының ажылын-даа контрольдаарынга — кая-даа ол чугула чепсек. Администрацияның ажылын контрольдаары чүгле партия организациязының секретарының хүлээлгези эвес дээрзи билдингир, маңаа партийжи массаның хөй-ниити контролюн хандырары чугула. Партия болгаш бүдүрүлге хуралдарының идеялыг деңнелин бедидер, шүгүмчүлелди калбартыр. Шынчы, принципиалдыг шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел болза, ажыл-агыйжы удуртукчуларны кижизидер— политик-даа, ажылишчи мергежил-даа талазы-биле оларны быжыглап дадыктырар, ол болза, бүдүрүлге ажылынга коммунистерниң ролюн болгаш харыысалгазын бедидер, бүдүрүлгеге партия ажылының деңнелин бедидер, бүдүрүлгениң чедиишкиннерин өстүрер болгаш быжыглаар.

Карл Маркстың „Капитал“ деп чогаалы украин дылда

КИЕВ. Украин ССР-ниң күрүнениң политиктиг литература үндүрер чери Карл Маркстың «Капитал» деп чогаалының ийиги томун украин дылда очулдуруп үндүрген.

Орус дылдан очулганы КПСС ТК-ның чанында Маркс—Энгельс—Ленинниң институдунуң Украин салбыры боттандырган.

(СЭТА).

Чер-чер Советтериниң соңгулдаларынга белеткелдер

Соңгулда округтарын бадылап тургускан

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Ажылчы чоннарның депутаттарының Улуг-Хем район Совединге соңгулдалар талазы-биле 25 соңгулда округтарын тургускан, көдээ (суму) Советтеринге соңгулдалар талазы-биле округтарны тургузуп турар.

Мооң-биле кады районнуң соңгулда комиссиязының составынга хөй-ниити организацияларындан депшидилге доозулган. Ол ышкаш соңгукчуларның данзызын тургузары эгелей берген.

Соңгулда комиссияларынга депшидилге

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл район Совединиң күүсекчи комитединиң декабрь 24-те болган хуралынга район Совединге соңгулдалар талазы-биле 25 соңгулда округтарын бадылап тургускан.

Район Советтеринге соңгулдалар талазы-биле округтарның соңгулда комиссияларының составынга депшидилгелерни хөй-ниити организацияларындан калбартып турар.

Мооң-биле кады көдээ (суму) Советтеринге соңгулдалар талазы-биле 77 округтар тургустунуп турар.

Соңгулдалар талазы-биле семинар

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Соңгулда кампаниязын чедиишкиниг эрттирер сорулга-биле Тес-Хем район Совединиң күүсекчи комитеди декабрьнын 24-те семинар организастаан.

Семинарга көдээ Советтериниң даргалары, секретарылары, колхозтар даргалары болгаш оон-даа өскелер киришкен.

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар белеткели районда бедик көдүрлүүшкүн-биле калбарып эгелээн. Соңгулданың болур хүнү—февральдың 22-ге белектиг ужуражыр дээш кижи бүрүзүн күш-ажылче хайыктырып үндүрген.

БЕЛБЕЙНИҢ СЫНЫНДА

САРЫГ-СЕП. (Телефон - биле). Каа-Хем районда «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг ыяжы белеткээр бригадазында 23 колхозчулар ажылдап кирген. Оларда 19 аттарны база тускайлап быжыглаан.

Белеткел бригадазы бодунуң мурнунда тургустунган сорулгазын эрестиг күүседири-биле кижи бүрүзүнүң хүлээлгелерин дугуржуп алган. Кезикчилер, сөөртүкчүлер, чонукчулар кылдыр хуваай үстүнген бөлүктер аразында социалистиг чарышты калбарткан.

Декабрьның 10-дан эгелээн ол бригаданың баштайгы неделяда ажылы багай эвес түңнелди көргүзүп турар. Тодаргайлаарга: колхоз төвүнде 309 ыяш эккеп дүжүртүнген, Белбей сынында 500 ажыг чудуктарны белеткеп чыгган. Ажыл улам бедик темпилиг үргүлчүлеп турар.

Колхозтуң мурнакчы малчыннары

Өвүрнүң Хандагайтыда «Коммунизмче орук» колхозтуң малчыны коммунист эш Шарапай 1950 чылда 175 баш хой хүлээп алган. Ниитиниң малын өстүрери дээш ак-сеткилдиг кызымак ажылдааны-биле эш Шарапайның кадарган хою ам 519 баш чедир өскен.

Ол колхозтуң малчыны коммунист эш Көкерек база-ла үлегерлиг ажылдап турар. Оон кадарган хою 160 баштан 454 баш чедир өскен.

Эштер Шарапай. Көкерек оларның ажыл-ишчи дуржулгазы чүгле бодунуң колхозунда эвес, Өвүр районуң бүгү колхозтарында сураглыг.

1120 центнер үрезин

Кызыл районнуң «Совет Тыва» колхоз келир чылдың дүжүдүнге бодунуң эки шынарлыг үрезиннери-биле бүрүн хандыртынып алган.

650 центнер кызылтас, 220 центнер сула, 20 центнер арбай, 30 центнер чиңгетараа, 200 центнер картофель үрезиннерин белеткээн.

Ажылчы чоннарның кадыкшылының дугайында сагыш салыышкыны

ССРЭ-ниң Кадык камгалал Министерствозунуң курорттарының болгаш санаторийлериниң Кол эргелелиниң начальниги эш А. Ф. Серенко-биле беседа

Совет чазак ажылчы чоннарның кадыкшылының дугайында бүгү талалыг сагыш салыышкынын кылып турар. Бистиң чуртувуста чүгле санаторийлер безин ийи муң ажыг болуп турар. Кадыкшылга черлеринге чылдың-на миллион-миллион ажылчы чоннар боттарының шөлээзин эрттирип турарлар.

Бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизинин директиваларында кадык камгалалының улам ыңай экижидилгезин көрүп турар. Санаторий-курорт хөрээнге улуг кичээнгей салып турар. Беш чыл дургузунда кадыкшылга черлериниң четкизи дыка калбарар. Санаторийлерге оруннарның саны 15 хуу өзер, дыштанылга бажыннарынга—30 хуу өзер. ССРЭ-ниң Европа кезээниң төп болгаш соңгу кезектеринге, Уралга, Сибирьге, Ыраккы Чөөн-чүкке болгаш Ортаакы Азияга курорттар болгаш санаторийлер онза калбаа-биле хөгжүүр.

Чаа-чаа курорттарны организастаар сорулгалыг элээн хөй төлевилел-шинчилел ажылдарын дайын сөөлүндеги бирги беш чылдың дургузунда чоруткан. Свердлов областан эмнелгеге хереглээр малгаштың курлавырын тыпкан. Молтаево деп бир малгаштыг хөлдүн суурунга «Самоцвет» деп улуг курорттуң туудуушкунун эгелээр. Сероводородтуг болгаш иодобромнуг суг үнер дөстерлиг чер болур Камага курортту тургузары Уралдың болгаш Барыын Сибирьниң чонунга улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Узбек ССР-ниң девискээринге ийи бальнеологтуг курорттарны тургузар, олар Ортаакы Азияның республикаларының чонунга улуг ужур-дузалыг болур.

1951 чылда Арменияда болгаш Азербайджанда бедик дагларның бальнеологтуг курорттарын организастаар эгелээн.

Санаторий-курорт албан черлерин тударының болгаш чаартып тургузарының талазы-биле улуг хемчээлдиг ажылдарны чорудуп турар. Цхалтубода ванналарлыг бажың болгаш курорттуң аалчылар бажынын туткан. Арзни курортта ванналарлыг бажыңны, Славянскиде малгаш-биле эмнээр черлерни катап тургускан, Муялды курортта малгаш-биле эмнээр черлерни тудуп турар. Калининград областа, Карел мойналыында, Литва болгаш Латви ССР-лерде улуг-улуг курорттарның тудуушкунун чорудуп турар.

Кадыкшылга черлерин чаагайжыдарының талазы-биле ажылдарны үргүлчүлеп турар. Сочиде—Мацеста, Кавказтың минералдыг сугларында, Риганың далай эринде, Крымда, Одессада, Грузияда чаа-чаа санаторийлерни тургускан, чаагайжыдыг кылган оруктар тургустунган, чаа-чаа парктарны, сквердерни кылган.

Крымда элээн хөй-ниити курорт албан черлерин, поликлиникаларны, климаттыг павильоннарны аэрарийлерни тудуп турар.

Уруглар санаторийлериниң четкизин дайын сөөлүнде чүгле катап тургускан эвес, харын дыка калбарткан. Хөй-хөй республикаларда, крайларда болгаш областарда уругларын тускай санаторийлерин тургускулаан. Бичии уругларны санаторийлерге халас эмнээриниң мурнунда-ла калбаа-биле боттанып турган принциви ам шуут быжыккан. Амгы үеде уруглар санаторийлеринде оруннарның барык шуптузу күрүнениң ажаалдазында туруп турар. Уругларны санаторийлерге эмнээриниң сезоннуг чоруу барык чок кылдынган.

Ажылчы чоннарның кадык камгалалынга Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың канчаар-даа аажок улуг кичээнгей салып турары болза, совет чурттуң чонун санаторий-курорт талазы-биле хандырарын улам хөгжүдериниң үндезини болур.

(СЭТА).

Районнуң бүгү эмнелгелери рентген кабинеттерлиг

ЕРЕВАН. Мартунинскийниң болгаш Вединскийниң район эмнелгелеринче, а ол ышкаш Каджаранның болгаш Дастакерттиң ажылчын суурларының эмнелгелеринче рентген аппараттарын чоруткан. Бо чылын Арменияның районнары эмнелгениң дыка хөй янзы-бүрү дерилгелерин алган болгаш эмнелгелер чээрби рентген аппараттары-биле баяан.

Ам Арменияның дыка хөй районнары болгаш көдээниң эмнелгелери эки деритинген рентген кабинеттерлиг.

(СЭТА).

Үлегерлиг чылгы мал фермазының ажылының дуржулгазы

1947 чылда областың районнарының чылгы малының шинчилелин чорутканының түңнелинде Таңды, Каа-Хем, Бии-Хем районнарда чүүк сөөртүрүнге шыдамыккай чылгы малдың бөлүү илеретинегн. Ол болзаэ улус ажыл-агыйынга улуг ужур-дузалыг чылгы малдың эки уксаалыг бөлүү болур.

Чүл дизе, ол чылгы мал улуг чаагай мага-боттуг, транспортка ажык-дузалыг, чурттуң агаар-бойдузунуң байдалынга шыдавыккай болгаш кандыг-даа ажаалгага өөренген мал болур.

1951 чылда Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунга ол чылгы малдан үрелиг чылгы ажылының фермазын организастаан. Ынчаарда аңаа чылгы малдың шинчилгезин чорутканының түңнелинде районнуң үрелел дептеринге 3 аскыр, 60 бе данзылатынган болгаш амга чедир колхозтуң мал ажылында бир чугула черни чылгы мал ажылы эжелеп турар.

1945 чылдан бээр үргүлчү чылгы мал ажылынга ажылдап келген, ол ажылга мергежилдиг И. Тырышкинни чылгы мал фермазының эргелекчизинге киирген.

Бир эвес эрткен чылдарда бис малдың баш санын камгалаарынче болгаш улам өстүрериниче кичээнгей салып турган болза, ам үрелиг чылгы мал фермазының мурнунда малдың өзүлдезиниң темпизин дүргедетпишаан, ону эн шыдамыккай, мага-боду сайзырангай, ажыл-агыйга болгаш үрелел ажылынга бедик шынарлыг болдурар талазы-биле ажылды дыка күштелдириниң сорулгазы туруп турар деп эш Тырышкин чугаалап турар.

Аныяк малдарны доруктурарын чыл бүрү көвүдедип тургаш, чылгы мал фермазы болза, өске колхозтарга садары-биле бедик шынарлыг, үрелиг малдарны белеткеп турар. Бо чылын ол ферма үрелиг болгаш ажыл кылыр чылгы малды сатканындан 44 муң рубль орулганы колхозка киирген. Ам келир чылын садарынга 11 үрелиг аскыржыгаштарны өстүрүп турар. Малдың өзүлдезин хынап, хемчээп турар чорук кандыг-бир чылдагаан-биле оон өзүлдезиниң оожумнай бергенин өй-шаанда илередип, ажаалгазын, туруш байдалын, чемгерилгезин эде тургузуп тургаш, ол четпестерни чайладырынче чогуур хемчеглерни доп-дораан алырынга дузалыг. Эш Пильчимаа эрткен чылын 30 кулуннарны иезинден үскеш менди чыл ажырып, оон эки дуржулганы алган. Ам бо чылын иезинден чарган 59 кулуннарын доруктуруп менди ажаап турар.

Малдың немелде чемгерилгези хонукта нормазы 6—7 килограмм сигенден, 3 килограмм суладан база 3 удаа суггарылгадан тургустунуп турар. Белерни болгаш аскыржыгаштарны арган, семизин барымдаалап бөлүктерге үзүп турар.

Чылгы мал фермазының коллективи эш Тырышкинниң удуртулгазы-биле мал чеминиң белеткелинге идепкейлиг киришкен чорук сиген планын колхоз 120 хуу күүседип, оортан 4 муң центнер хире эки шынарлыг сигенни чылгы малга тускай үзүп, страхование фондузун тургузуп, оон-биле чергелештир 550 центнер концентраттыг чемнер-биле чылгыны хандырар арганы берген.

Чылгы мал хайгааралында бир кол арга одарладыышкын болуп турар. Ынчаарга мында тургусканы болза, кышкы үеде хонукта баш санынга 5—6 килограмм бөдүүн немелде чемни берип турар.

Чылгы малды кышкы үеде таарыштыр одарладып, хайгааараары чылгычыларның талазындан улуг күжениишкиннерни негеп турар. Ону барымдалааш, чылгы мал фермазының эргелекчизи эш Тырышкин биле улуг чылгычы эш Мөнделей олар кышкы одарларны шилип ап, ону ажыглаарын план ёзугаар боттандырып, харның кылын, чугазын үе-үелерге таарыштыр одарладып, одарны чөп ажыглап турарлар.

Одар чылгының семис күштүг болуру кыш ажарынга улуг ажык-дузалыг, ону чедип алырда чылгы малды күскү үеде чаа, силиг оттуг одарларга солуп одарладыры чугула.

Дуржулгалыг чылгычыларның кышкы үеде чылгы малды арган семизиниң аайы-биле үзүп турары—оларны чөп ажаап, кадагалаарынга, чемгерилгезин таарыштырып бээринге улуг ажык-дузалыг.

Оон-биле кады малдың чайгы одарладыышкынынга база-ла улуг кичээнгейни салып турар, чайгы изиг үе малга кончуг халалыг, аарыг-даа болур, ынчаарга оон чайладырда сериин черлерге дыштандырып, салгынныг бедиктерге тургузары, хүнде 4—5 катап сугга киирип, суггарары негетинер.

Чылгы малды часкы үеде хары эрте эриир хүннээрек черлерге одарладырга малдың деңгилдези дүргедээр болгаш төрээн белернин эдержилгеге киреринге ажыктыг.

Чылгы малдың часкы одарынын үезинде кол чугула ийи кампания болза, төрүүр белерниң төрүүрүн болгаш эдержилгезин организастыг эрттирери болур. Анаа чылгычылардан улуг күжениишкиннинг ажылдар негетинер.

Ол ажылды чугулага көргеш, ферма ажылдакчылары белерниң эдержилгезин июнь айда 100 хуу доозар хемчеглерни албышаан, төрээн чаш кулуннарга хайгааралын күштелдирип, часкы үеде чылыг курган черлерге ажаап, өл-шык черлерге үр чыттырбайн турарлар.

Чылгы малдың эдержилгезин чедиишкиннинг эрттирери бүдүрүкчү аскырларны белеткээринден улуу-биле хамааржыр. Эдержилгени чорудуп турар үезинде аскырларга хонукта 10 килограмм бөдүүн чемнерни болгаш 6—7 килограмм суланы берип турар. Бо бүгү эдержилгени эрге, эки шынарлыг доозарынга ажык-дузалыг.

Төрүүр белерниң кажан эдержилгеге киргенин чылгычылар данзылап ап, келир чылда төрүзе чогуур үезин демдеглеп ап турар. Оон эгелээш төрүүр белерге улуг кичээнгейни салып турар.

«Революцияның чалбыыжы» колхозтуң чылгы мал фермазының ажылдакчылары 1952 чылда чылгы мал өстүрериниң планын 107 хуу, оон иштинде кулуннарны 136 хуу, 100 төрүүр белерден 86,7 хуу кулуннарны бүрүн камгалап ап, кышкы белеткелдерни үе-шаанда чорудуп турар болгаш чылгы мал ажылынга мурнакчы зоотехниктиг аргаларны практикага нептередирин чеҗдип алганнар.

Чылгычылар чылгы мал бажы өстүрериниң, малдың эки шынарлыг болурун болгаш ниитиниң малын чаңгыс-даа баш когаратпас дээш боттарының аразында социалистиг чарышты салып алган, улуг күжениишкиннинг ажылдап турар.

К. МАТВЕЕВ.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Ажылда чедиишкиннерни быжыглаар

Колхозчу массаларнын ортузунга партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдарнын денгели бедик болган тудум-на, ажылагый талазы-биле чедиишкиннер улам быжыг болур деп чүвени Улуг-Хем районнун Эйлиг-Хем сумузунда Сталин аттыг колхозта партия организациязынын ажыл-чорудулгазы херек кырында көргүзүп турар.

Колхозтун мурнунга тургустунуп турар чаа-чаа ажыл-агыйжы сорулгаларны күүседир дээш коммунистер чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдап турарлар. Үндүрүп алган шиитпирлерниң херек кырында күүселдези дээш организастыг ажылдарга олар идепкейлиг киржип келгеннер.

Сөөлгү бүдүн чылдың дургузунда колхозтуң партия организациязының ниити хуралын 15, ооң бюрозунуң хуралдарын 10 катап, бүгү колхозчулар-биле коммунистерниң болгаш комсомолчуларның катышкан ажык хуралын 14 катап кылган. Ол хуралдарга колхозтуң иштики ажыл амыдыралын чугаалажып турган чорук болза, бүгү колхозчуларның идепкейин улам көдүрүп келген болгаш чаа-чаа сорулгаларны оларнын эки билип ап турарынга улуг ужур-дузалыг болган. Хурал бүрүзү улай-улай улам-на сонуургаачыг болуп эрттип тургулаан. Партия организациязы хуралдарга чугаалажыр айтырыгларның белеткелин эки шынарлыг кылырын үргүлчү оралдажып келген. Коммунистер ажыл планын ёзугаар дараазында хуралдарга чугаалажыр айтырыгларны белеткээринге күзелдии-биле киржип турарлар. Бүгү коммунистерде партийжи даалгалар бар. Ол чорук партия организациязының бүдүн составы демиг ажылдап турар дайынчы байдалды хандырган. Коммунистерде партийжи даалгаларның күүселдезин докнын допчу таамал хынаар ажыл болза, оларның дааскан херек бүрүзүнүң күүселдези дээш харыысалгазын бедиткен.

Колхозчулар ортузунда 30 агитаторлар ажылдап турар. Оларныц иштинде эштер Серенмаа, Кечил-оол, Часкалбаа, Байлакай, Доржу Валерий, Доржу Кыргыс олар боттарының дыңнакчыларының мурнунга энне чоок хүндүткелди чедип алганнар. Колхозтуң агитаторлары янзы-бүрү темаларга 49 беседаларны болгаш номчулгаларны колхозчуларга кылып бергеннер.

Оларнын идеялыг чылыг сөстери чоннуң сонуургалын көдүрүп турар. Колхозта «Кызыл тук» деп хана солуннуң ажылы сөөлгү үеде экижээн. Ооң редакторунда агитатор Тюлюш Дадар-оол ажылдап турар. Колхозтуң хана солуну коммунистерге болгаш комсомолчуларга улуг үнелиг чепсек бооп турар. Ол ай санында үнүп турар. Солуннуң редколлегиязы колхоз бүдүрүлгезинин мурнакчыларының дуржулгазын калбаа-биле нептередир сорулганы бодунуң мурнунга салган. Кадарчыларның, чазаныкчыларның, трактористерниң ажылынын чедиишкиннерин хана солун илередип турар. Солунга чүгле чедиишкиннер дугайында материалдарны эвес, харын четпестер дугайында шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын боттандырбышаан, хана солунуң редколлегиязы шүгүмчүлелдиг материалдарның харыызын колхозтуң баштаар черинден болгаш партия, комсомол организациялардан негеп турар, алдынган хемчеглерниң дугайын дараазында дугаарларга бижип турар.

Бүгү коммунистер болгаш комсомолчулар политбөлгүмнерде өөренип турар. «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун» 37 кижи, эш И. В. Сталинниң биографиязын 38 кижи өөренип турар. Бижик бөлгүмнерде 60 кижи хаара туттунган. Политбөлгүмнерниң кичээлдери өөредилге расписаниезин ёзугаар шыңгыы чурумнуг эрттип турар. Кичээлдерге дыңнакчылар озалдавайн кээп турарлар. Дыңнакчылар өөредилге херекселдери-биле бүрүн хандыртынган. Пропагандистер Кызыл-Тас, М. Кудурак оларнын эки ажылын дыңнакчылар мактап турар.

Партияның XIX съездизинге Г. М. Маленковтуң отчёт илеткелин, 1951—55 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизинин директиваларын, КПСС-тин Уставын дыңнакчылар өөренгеннер. Олар ам эш И. В. Сталинниң «ССРЭ-де социализмнин экономнуг проблемалары» деп генийлиг ажылын өөренирлер.

Колхозчуларнын коммунистиг медерелинин депшилгезин оларнын колхоз бүдүрүлгезинде идепкейлиг киржилгези херечилеп турар. Мал ажылында 28, тудугда 24, хову ажылында 48 коммунистер болгаш комсомолчулар бар.

Колхозчу малчыннар К. Сандак, Кошкар-оол ажылдың эки түннелдерин болгаш шынарын көргүскеннер. Колхозта тудуг бригадазының бригадири эш К. Үнүкейнин удуртулгазы-биле тудугжулар 1951—52 чылдарның тудуг планын чедиишкинниг күүседип турарлар. Тудугжулар Чанчып, Алдай, Даржаа, Садыы, Сувак, Кыргыс болгаш хову ажылында С. Чамзырын, Шулуун, Дырыш-оол, Кенден, Оюн-оол олар ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип келгеннер. Шак ындыг мурнакчы колхозчулар колхозтуң ажылагый планнарының күүселдезинин темпизин дүргедедип турары тодарлай.

К. КАРА-ООЛ.

Партия хуралынга колхоз тудуунуң дугайын чугаалашкан

Эрзин районда «Сталинчы орук» колхозтуң тудуг ажылының дугайын ында партия организациязының хуралынга чугаалашкан. 1952 чылда колхозтуң тудуг ажылының түннелдери болгаш келир чылдың тудуг ажылынга белеткелдер дугайында илеткелди колхоз даргазы эш Борбак-оол кылган.

Колхоз бо чылын чуртталганың 11 бажыңнарын тудуп алган. Пландан дашкаар колхоз клубун тудуп, ону ажыглалда киирген, мал кажааларының тудуунуң планы күүсетинген. Колхоз тудуунуң шалыпчылары эштер Дажы, Дармажап, Идам оларның эки ажылын партия хуралы демдеглээн. Оларның кайызы-даа хүн бүрү ажыл нормазын үргүлчү 150—200 хуу күүседип келгеннер.

Партия хуралы болза, колхоз тудуунуң темпизин дүргедедир талазы-биле организастыг ажылдың база тудугжулар ортузунга политиктиг кижизидилгенин четпес чоруп келгенин айыткан.

Тудуг бригадазында күш-ажылдың чуруму кошкак тургустунган. Аңаа ажылдаары-биле быжыглатынган колхозчулар Чыргал, Шыырап, Шоомбил, Божа олар бирден ийи ай чедир прогулдап турарлар.

Партия организациязының учёдунда турар 25 коммунистерден чүгле 4 кижини тудугда киирген. Агитколлектив тудугжулар ортузунга агитация-массалыг ажылды калбартпаан. Социалистиг чарыш кошкак организастатынган. Партбюро тудуг бригадазының партия бөлүүнүн ажылын башкарбаан. Тудуг ажылынга колхозчу херээженнерниң киржилгези четпес организастатынган.

Колхозтуң башгаар чери тудугжуларның практиктиг ажылынга дузаламчыны экижитпээн. Тудуг материалдары—шил, кадаг, будук, столяр херекселдери чедишпейн турар. Бажың иштинин херекселдери кылдынмайн келген. Бо талазы-биле райпо колхозтуң чагын хандырбаан. Ынчангаш, туттунган бажыңнар ажыглалга дүрген кирбейн турар.

Илерээн четпестерни узуткаарының хемчеглерин коммунистер чугаалашкан.

1953 чылдың тудуг ыяжын белеткээр ажылды колхоз массалыг-биле эгелээн. Аът транспортунуң күжүн болгаш 70 кижини ол ажылче мобилизастаар деп партия хуралы шиитпирлээн.

А. АКАРА.

Тарылга белеткелинге удуртулганы күштелдирер

ТУРАН. (Телефон-биле). Бии-Хем районда «Кызыл сылдыс» көдээ ажыл-агый артели часкы тарылгага багай белеткенип турар. Элбекшилдиг дүжүтке кол айтырыгның бирээзи эки шынарлыг үрезин болгай. Ол талазы-биле артельдиң боттуг кылган ажылы барык чок.

Сөөлгү хүннерге чедир медээлеп келгени 1410 центнер белеткээн үрезини күскү бастырган шаңнарында хевээр болган, а складта мынчага чедир чаңгыс килограммдаа урдунмаан. Ынчаарга хыналдадан илерээни болза, арбай, сула, чингетарааның үрезиннерин арыглап уруп болур, а 1020 центнер кызылтасты шуут-ла үрезинге ажыглап болбас деп көрген.

Колхозтуң 4 клейтоннары, 2 сортировкалары, 1 триери үреликтер болганындан үрезин арыглаарының ажылы ам-даа эгелевээн.

Моон-биле кады машина чепсек, дериг херексел септеп четчелээр айтырыг мынчага чедир тургустунмайн турар. Ол ышкаш хүл, өдек, оон-даа өске чер чемижидилгелерин белеткээр, хар мөөннелгезин чорудар хемчеглер шуут-ла боттанмайн турар.

Колхозтуң даргазы эш Шевцов, парторганизация секретары эш Шойлаа олар колхозчуларны ол талазы-биле багай удуртуп турар. Тракторнуң 5, аъттың 2 сеялкалары үреликтер хевээр, дарганнар бригадазын ам-даа организаставаан.

Часкы тарылгага белеткелди экижидер талазы-биле районнуң көдээ ажыл-агый килдизи боттуг удуртулганы алыры чугула.

М. КАВАА-САРЫГ.

—⊙—

Садыг ажылдакчыларының хуралы

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Декабрьның 16-да, Чөөн-Хемчик районнуң садыг ажылдакчыларының хуралы болган. Актив-биле катышкан ол хуралга бо чылдың бараан саарылгазының дугайында райпо баштаар черинин даргазы эш Берёзкин илеткел кылган.

Илеткелден болгаш санал шүгүмчүлелден илерээни болза, райпо 1952 чылдың бараан саарылгазын ниитизи-биле 102 хуу күүсеткен. Ыланғыя Баян-Талада майгын (эргелекчизи эш Кайгарова) бараан саарылгазының планын 128 хуу күүсеткеш, райпонуң шилчиир кызыл тугун чаалап алган. Хорум-Дагда майгын (эргелекчизи эш Манчын-Доржу) планын 109 хуу күүседип, эки ажылдап турар. Совет садыгның культуразы дээш ак-сеткилдиг ажылдап турар шак ындыг мурнакчылар хөй.

Моон-биле кады четпестерни илереткен шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлелдер база калбарып турган. Кадр-биле ажыл онза четпес тургустунган. Райпонуң системазында бүгү ажылдакчыларның 50 ажыг хуузу солушкан чорук аңаа факт болур. Бараан хуваалдазын облпотребсоюз шын эвес кылып, чайгы хепти кыжын, а кышкыныын чайын чорудуп турар. Моон соңгаар ону болдурбас херек.

О. ОЙДУПАА.

Школаларга өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың талазы-биле контрольду дыңзыдар

Чаңгыс-аай таарымчалыг байдалдарның үезинде школаларның болгаш башкыларның ажылында деп эвес чоруктар бар болуп турарын бир дугаар улдуннуң түннелдери көргүскен. Чамдык школаларның болгаш чамдык башкыларның өөреникчилери ханы болгаш быжыг билиглерни шиңгээдип ап турар, а чамдыктарының өөреникчилери багай өөренип турар.

Өөредилгези чедиишкин чок болуп турар школаларның болгаш башкыларның ажылын кичээнгейлии-биле өөренип көөрге, ол багай ажылдың кол чылдагааны школаларның удуртукчуларының талазындан башкыларның ажылының талазы-биле ёзулуг большевикчи контрольду тургуспааны көстүп турар.

Ону билир хирезинде-ле чамдык школа директорлары, эргелекчилери болгаш өөредилге эргелекчилери херек кырында уроктарга таварылга болуп олуржуру-биле кызыгаарлаңып, чамдыкта чай чок деп чылдак хап алгаш, уроктарга шуут олурушпайн турарлар. Уроктарга олуржурда четче белеткел чок барып турар. Бай-Хаак ортумак школазының өөредилге эргелекчизи эш Лыткина бирги улдуннуң дургузунда 37 уроктарга олурушкан, Сосновканың чеди чыл школазының директору чүгле 7 уроктарга олурушкан. Ол каш уроктарга чогуур белеткел чок олуржуп турганындан ындыг уроктарның анализин педагогика талазы-биле чугула түннелдер үнмейн турган.

Бай-Хаак ортумак школада пионер болгаш комсомол организацияларының ажылының талазы-биле чогуур контрольдун чок болуп турарындан ында 175 пионерлерниң иштинден 29 кижи, 56 комсомолчуларның иштинден 18 кижи бирги улдунда багай өөренген болуп турар.

Башкыларның ажылының талазы-биле контроль Кочетов чеди чыл школазында оон-даа багай болуп турар. Бирги улдунда ол школаның өөредилгези 50 хуу болган. Межегейниң чеди чыл школазының директору эш Маадыр-оол башкыларның уроктарынга черле олурушпайн турар. Ындыг удуртукчулар өөреникчилерниң өөредилгезиниң чүгле түннел медээлерин сонуургап, школаның ажылының түннели эң эки болзун дээш чугула хемчеглерни ап чорутпайн турарлар.

Контрольдуң кошкак чоруу болгаш ону чедир үнелевейн турар чорук бистиң школаларывыстың четпес ажылының түннели болур. Хамыктың мурнунда школаларның боттарының иштинге контрольду организаставайн тургаш ургларның өөредилгезиниң болгаш кижизидилгезиниң ниити көдүрлүүшкүнүн чедип алыры берге. Ол контрольду директорларга болгаш өөредилге эргелекчилеринге даандырар ужурлуг.

Башкылар программаны ниитизи-биле күүседип турар бе, кижизидилгелиг сорулгаларга программныг материалдарны канчаар ажыглап турарыл, ургларга быжыг болгаш ханы билиглерни берип турар бе дээрзин директорлар болгаш өөредилге эргелекчилери уроктарга олуржуп тургаш, доктаадып билир ужурлуг.

Директорлар болгаш өөредилге эргелекчилери дуржулгазы ээзээш аныяк башкыларның уроктарынга удаа-дараа олуржур ужурлуг. Оон сорулгазы чүгле контрольда эвес, харын ургларны кижизидер болгаш өөредир талазы-биле оларның ажылында четпестерни чок кылырынга дузалаары болур.

Кызылдың № 2 ортумак школазында өөредилге-кижизидилге ажылының талазы-биле чылдың-на чаңгыс-аай четпестер катаптап турар деп чүвени хыналда көргүскен. Оон чылдагааны болза, контрольдуң болгаш күүселденин хыналдазының кошкаагы болуп турар. Ол школаның башкылар чөвүлелдеринге четпестер дугайында айтырыгны эренгейи-биле чугаалажып, школаның четпес ажылдыг ажылдакчыларын тодаргай, чидиг шүгүмчүлелге таварыштырбайн турар. Оон кандыг-даа ажыктыг чүүл үнмес болгаш четпестер ол хевээр артар деп чүве тодаргай.

Чамдык башкыларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылын коллективтии-биле анализтеп көөр чорук, бот-боттарының уроктарының планнары-биле болгаш конспектилери-биле таныжары, өөреникчилерниң кыдырааштарын болгаш контроль ажылдарын көөрү өөреникчилерни өөредириниң болгаш кижизидериниң шынарын экижидер.

И. ПРИНЦЕВ,
Облононуң улуг инспектору.

Малдың кышкы байдалы эки

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхоз ниитиниң малының кышка белеткелин өй-шаанда, чедиишкинниг дооскаш, бүгү малды эки одарлыг черлерде тургускан.

Колхоз бода малды 4 кезек черде үзүп тургускан, ында дуржулгалыг малчын Кара-Сал Очурга 113 баш инекти быжыглап берген, оон ажаалда, кадады эки. Малды менди чыл ажырарының бүгү-ле аргаларын ап, кыштагларда 48 тонна сигенни, 13 тонна өдекти белеткээн.

Хой. өшкүнү Саглының эң эки одарлыг Улуг-Даг, Туруктар, Кара-Дагларында 11 кезек черде эки белеткелдиг кыштагларында үзүп тургускан. Кыштагларда 120 тонна сигенни, 16 тонна өдекти белеткээн.

Саглының Коъш-Өдек, Сап деп черлеринде 218 баш чылгыны колхозтуң дуржулгалыг чылгычызы Лопсан терен оъттуг черлерде кадарып турар. Чылгының күжү семис.

Д. ШАГДЫР.

ССР Эвилелиниң 30 чыл оюнга

Акы-дуңманың аас-кежиктиг өг-бүлезинде

Чаа 1953 чыл чоокшулап орар. Оон бүзүрелдиг болгаш өөрүшкүлүг сураан бистиң бүгү чуртувус дыңнап турар.

1952 чыл болза, улуг үүлелериниң чылы болган.

Волганы Дон-биле катыштырган: Ак далайдан эгелээш Балтий дамчыштыр Каспий, Азов болгаш Кара далай порттарынга чедир улуг суг оруун тургускан, чүс-чүс мун гектар черлерде суггарылга каналдарын туткан.

Хову камгалалынга тараан аныяк ыяштар быжаан. Чер ажылдыгларның күш-ажылын шаанда кургаг хат үре-түннел чок кылып турган кургаг черлерде, ам колхозтарның болгаш совхозтарның ховулары бедик дүжүттерни берип турар апарган.

Коммунистиг партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлери, эш И. В. Сталинниң «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп гениалдыг чогаалы улуг ажылдарның планнарын совет кижилериниң мурнунга тургускан, бистиң коммунизмче оруувусту күчүлүг прожектор-биле чырыткан.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң тургустунганындан бээр үжен чыл болганын 'чаа чылдың бүдүүзүнде бистиң Төрээн чуртувус чоргаарал-биле демдеглээр. Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң дугайында Декларацияны болгаш Керээни 1922 чылдың декабрь 30 ССРЭ-ниң Советтериниң Бирги съездизинге хүлээп алган. Акы-дуңма кады ажылдажылганың болгаш Совет Эвилелиниң улустарының бузулбас найыралының тугун бистиң улуг Төрээн чуртувустуң делгем девискээринин кырынга ол төөгүлүг хүнде улам бедик көдүрген турган.

«ССРЭ-ниң улустарының аразында найырал—улуг болгаш шыңгыы чаалап алыышкын. Ынчангаш ол найырал турда бистиң чурттуң улустары хостуг болгаш тиилетирбес болур. Ол найырал амыдырап болгаш делгереп турда кым-даа, иштикидаа, даштыкы-даа дайзыннар биске сүртенчиг эвес»—деп эш Сталин чугаалап турар.

Карелияның күрүне болуп тургустунарынга, оон экономиказының болгаш культуразының хөгжүлдезинге акы-дуңма совет улустарның найыралы шиитпирлиг рольдуг болган.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң черивиске улуг чаартылгалар болган. Ак далайдан Балтий далай баар орукту каш катап кызырган Сталин аттыг Беломор-Балтий канал туттунган. Ол каналдың эриинде Сегежа—деп чаа хоорай өскен, ында саазын кылыр улуг комбинат бар.

Карел-Фин ССР-ниң ажылчы чоннарының чоргааралы болуп турар, оларның кылып бүдүрген үүлдериндеи дыка хөйнү гитлержи эжелекчилер чок кылган турган.

Совет чурттуң бүгү республикалары Карел-Фин ССР-ге дузалааннар. Тулчуушкуннуң шөлдеринге хан төктүп турда-ла машиналар болгаш аъш-чем үдүрген эшелоннар бистиң республикавысче кээп турган.

Мергежилдиг специалистер, эртем ажылдакчылары, эмчилер, педагогтар Москвадан болгаш Ленинградтан Петрозаводскиже, Медвежьегорскиже, Кондопогуже Сталин аттыг Беломор-Балтий каналдап чоруп турган. Биске Украина, Белоруссия, Азербайджан дузалап турганнар, а Российская Федерация эң-не хөйнү дузалаан.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкыныбиле хүрээлеткен Карел-Финниң улузу маадырлыы-биле ажылданнар. Хүл ыйбаландыр үрегдетирген хоорайларны болгаш суурларны бодунуң күш-ажылы-биле катап тургускан, фабрикаларны болгаш заводтарны, школаларны болгаш кадык-шылга черлерин катап тургускан.

Маадыр хоорай Ленинград биле Карел-Фин ССР-ниң найсылалы—Петрозаводск — чажыттар. Ындыгдаа болза, хамык ужур ында эвес. Ленинчи-сталинчы национал политикадан төрүтүнген изиг найырал оларны чоокшулаткан болгаш төрелдештиргей.

Революцияның чалбыыштыг индиви С. М. Киров Карелияга ынак чораан, ынаар улуг кичээнгейни салып чораан. Соңгу-чүкте черлерниң байлаан ханызы-биле көөрүн ол бодап чораан. Республиканың улус ажылагыйының болгаш культуразының хөгжүлдезинге улуг ажылдарны ол кылган.

Карел-Фин ССР-ден Ленинградты дамчыыр оруктар Москваже, Таллинче, Ригаже, Вильнюсче болгаш совет чурттун өске-даа хоорайларынче чоруп турар. Бүгү совет улустарының дуржулгаларының, билиглериниң болгаш культуразының эртинелерин бистиң чурттуң ажылчы чоннары ап турар.

Карел-Фин ССР-ниң кыстарын болгаш аныяк оолдарын Совет Эвилелиниң дыка хөй республикаларында көрүп болур, а бистиң республикавыста чүгле карелдерни болгаш финнерни көөр эвес, ол ышкаш орустарны, украиннерни, белоруссарны, туркменнерни болгаш өскедаа националдарның төлээлекчилерин көрүп болур.

Калевала деп аас чогаалы бүгү Совет чурттуң ажылчы чоннарынга калбаа-биле билдингир. Калеваланың бүрүн чыылдазын парлап үндүргенинин чүс чыл ою бүгү совет улустуң байырлалы болган. Национал байырлалга төлээлекчилер акы-дуңма бүгү республикалардан келген турган.

Сампону эжелеп алыр талазы-биле карелдерге болгаш финнерге орус улус дузалаан. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының сөөлүнде карел-фин улус өске улустар-биле кады, Совет Эвилелиниң улустарының найыралдыг өг-бүлезинге чорааш чаа, аас-кежиктиг амыдыралдың оруу-биле чоруп орар.

Ийи далайларны катыштырып турар бир дугаар канал боттарының республиказының девискээринде туттунганынга, Карел-Финниң аргаларының болгаш черлериниң казар байлааның тоолда ышкаш ажытынганынга, тараажыларга мурнунда үрезин безин дедир эгидип берип шыдавайн турган Карел-Финниң ховулары ам байлак дүжүттү берип турарынга, соңгу-чүкте ам амданныг болгаш чемиштиг яблоколар үнүп турарынга Карел-Фин ССР-ниң ажылчы чону чоргаарланып турар.

Улуг орус улустуң болгаш бүгү Совет Эвилелиниң улустарының аксеткилдиг дузаламчызы-биле чедип алган бодунуң культуралыг чедчишкининге карел-фин улус база чоргаарланып турар. Мээң улузум каранғы-бүдүүлүкке чурттап чораан, үжүк-бижик, ном, солун, театр деп чүвени билбес чораан, чаа, эки амыдырал дугайында бодунуң бодалын чүгле ырга илередип чораан.

Карелияның ажылчы чонунга Октябрьның социалистиг Улуг революциязының берген ниити болгаш национал хосталгазы чырыдыышкынче оларга делгем орукту ажыткан. Ам Карел-Фин ССР-ниң чүгле чаңгыс Оленецкий районунда номнарның саны, Октябрьның бүдүүзүнде бүгү Оленецкий губерниязының девискээринге турган номнарның санындан ийи катап хөй.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң тургустунарының дугайында Советтерниң бир дугаар съездизинге илеткел кылып тургаш, эш Сталинниң чугаалааны болза: «...Совет эрге-чагырга ам чүгле турарының дугайын бодап турар эвес, харын бүгү делегей байдалынга саълдар халдадып шыдаар, ону ажылчы чоннуң сонгуургалдарынга ажыктыг кылдыр өскертип шылаар бүгү делегей талазы-биле улуг күш кылдыр сайзыраарының дугайын бодап турар» дээн.

Улуг баштынчының ол мерген угаанныг сөстери боттанган.

ССРЭ-ниң тургустунуп турарының хүннеринде бистиң Коммунистиг партиявыс бүгү делегейниң революстуг шимчээшкининиң карачаңгыс «Шалыпчы бригадазы» турган болгаш ол рольду барык чааскаан күүседир ужур таварышкан турган болза, ам Кыдат болгаш Кореядан эгелээш Чехословакия болгаш Венгрияга чедир улус-демократтыг чуртарның нүүрүнде чаа «Шалыпчы бригадалар» тыптып келгенде коммунизмниң тиилелгези дээш демисежири бистиң партиявыска чиик апарган.

Совет улустуң аас-кежиктиг өг-бүлезинде чурттап турар карел-фининиң улузу коммунизмниң тургузуушкунунга идепкейлиг киржип турар болгаш бодунуң амгы аас-кежиктиг чуртталгазы дээш, магаданчыг келир үези дээш эргим адазы, болгаш өөнүү улуг Сталинга кызыгаар чок өөрүп четиргенин илередип турарлар.

И. СЮКИЯЙНЕН,
ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутады.
Петрозаводск хоорай.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң журнунда кол сорулга

Совет кижилериниң өзүп турар культуралыг негелделерин хандырар дээш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы хүн бүрү сагыш салып турар. Ооң чижээ бистиң областа тода көстүп турар. Совет Эвилелиниң составынга Тываның катышканындан бээр, областа культураның албан черлериниң четкилери дыка өскен. Ам областа 15 культура бажыңнары, 30 көдээ клубтар, 28 номчулга бажыннары, 37 массалыг библиотекалар болгаш областың чурт шинчилелиниң музейи, амсы үеним чаа аппараттары-биле хандыртынган 28 турум кинолар болгаш 34 көжер кинолар ажылдап турар. Библиотекаларның ном фондулары чыл тудум-на көвүдеп турар.

Культураның бо черлери бистиң областың социалистиг чаартылгаларында туржуп турар күш-ажылчы массаны коммунистиг медерелге чаңчыктырбышаан, оларның өзүп турар культуралыг негелделерин доктаамал хандырып, партия, чазактың салып турары ажылагый, политик кижизидилге негелделерин хажык чок күүседиринче массаны сырый мобилизастаарынга улуг рольдуг болуп турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң эртken холбаштыр, культура-чырыдыышкын албан черлериниң бүгү ажыл-чорудулгазынга кол сорулга —Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң шиитпирлерин, эш Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп төөгүлүг ажылын ажылчы чонга тайылбырлап өөредирибиле агитация болгаш пропаганда ажылдарын бүгү тала-биле нептередири болур. Партияның XIX съездизиниң материалдарын көскүзү-биле азып делгээн тускай булуңнарны клубтарга, библиотекаларга, номчулга черлеринге тургузары чугула.

Партия, совет, комсомол организацияларының изиг деткимчези-биле культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылы экижээн. Культураның төвү болуп турар клубтар, библиотекалар, номчулга черлери ам бисте база көвүдээн. Чадааананың, Улуг-Хемниң, Сарыг-Булуңнуң, Каа-Хемниң культура бажыңнары, Улуг-Хемде Торгалыг, Каа-Хемде Ильинканың көдээ клубтары болгаш Медведевканың номчулга бажыңы агитас-массалыг ажылдарны чорударының төвү болуп, чоннуң ортузунга концерттерни, кино-чуруктарны, айтырыг харыыларны, лекция, беседаларны үргүлчү организастап, партияның XIX съездизиниң материалдарын массага тайылбырлаар талазы-биле ажылды эки чорудуп турар.

Эрзиниң культура-чырыдыышкын киллизиниң инспектору эш Нюрсат бодунуң ажылынга мергежип, районда культура-чырыдыышкын ажылынга экижилгени чедип алган. Ылангыя партияның XIX съездизиниң материалдарын ажыл-ишчилериниң ортузунга тайылбырлап турар колхозчу агитаторларга боттуг дузаны үргүлчү чедирип турар.

Областың чурт шинчилел музейинде делгетинген төөгүнүң болгаш бо амгы үеним көргүзүглери бистиң өзүп орар аныяк салгакчыларывыска сонуургалдыг болгаш өөредиглиг болуп турар. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 35 чыл ойын таварыштыр областың аныяк чурукчуларының бот-тывынгыр уран-чүүл чурулгазының бир дугаар область делгелгезин музейде организастап ажыткан. Көргүзүглериниң аразынга аныяк чурукчу эш Ланзыының «Хүн үнүп келир», «Төрээн чурттуң аныяа» деп чуруктарын көрүкчүлер дыка сонуургап турар.

Ынчалза-даа, көдээ черлерде культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылының деңнели ам-даа куду. Өвүр, Тес-Хем, Барыын-Хемчик районнарында культура-чырыдыышкын килдистери ажыл-агый, культура-массалыг ажылдарны шиитпирлээр хемчеглерге кошкак дузалажып турар. Культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчыларының политиктиг, методтуг өөредилгезинче кошкак сагыш салып, оларның ажылга мергежилин бедидер хемчеглерни багай ап, семинарларны, хуралдарны метод солчуушкуннарын барык эрттирбейн турар. Чоннуң байлак бот-тывынгыр уран-чүүлүн улам өстүрер организастыг ажылдарны калбартпайн турар.

Кызыл-Мажалыктың культура бажыңының септелгези эрткен чылын багай болган. Ооң уламындан культура бажыңы чоннуң ортузунга культура-массалыг ажылды багай чоруткан. Ол черниң байдалы ам база ындыг болуп турар. Харын өске организациялар культура бажыңында туруп турары канчап-даа таарышпас. Барыын-Хемчиктиң «Комсомол 30 чыл ою» колхозта, Каа-Хемниң Бояровкада, Тандының Дүрген-де көдээ клубтар кышка багай белетken, чырыткы, дериг-херектелбиле хандыртынмаан, ишти хирлиг, эзнзиргей байдалда турар. Ында партия эге организациязының секретарылары, колхоз даргалары, суму Совединиң даргалары ол байдалды экижидер хемчегни албайн турар. Ол ышкаш Чадааананың культура бажыңы септелгени багай чоруткан.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчы кадрларының ажыл мергежилин өстүрериниң улуу, оларны кайы хамаан чокка ажылдан үндүрер, хамаарышкан черинден чөпшээрел чокка ажылга киирип алыр чоруктар эвээш эвес бар. Эрзиниң районо эргелекчизи эш Мухаметкарев кандыг-даа чөпшээрел чокка Нарында кызыл өг эргелекчизин эге школа башкызынга хүлээп алган. Ооң түңнелинде ол чер ийи ай хиреде хаалчак турган.

Областың культура-чырыдыышкын килдизи безин чазыг кылып, ажылынга чаа-ла мергежип чораан Чадааананың культура бажыңының директору эш Попууну кандыг-даа чылдагаан чокка ажылындан үндүрер деп дужаал бижээн. Культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылынга баксыраашкынны чедирип турарын, ажылдакчы кадрларның ажылга мергежииринге моондактап турарын ол барымдаалар тодаргай көргүзүп турар.

Бо бүгү чепестер болза, тус-тус черлерде культура-чырыдыышкынның төптеринге партия организациялары, Советтер удуртулганы кошкатканын, ол черлериниң ажылдакчыларынга практиктиг дузаны көргүспейн турарын, олардан шыңгыы негелде кылбайн турарын херечилеп турар.

Клубтарның, культура-бажыңнарының чанынга бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмнерин организастап, ол черлерни база библиотекаларны, номчулга черлерин культураның төвү болдуруп, массаны олче хаара тудары-биле ажылды бедик деңнелге тургузары чугула.

М. БАВУУ.

Спортчу чедиишкиннерни быжыглаар

Кызылдың башкы училищези болза, обласка чаш салгакчыларны кижизидип өөредир, бүгү тала-биле дески хөгжүлделиг башкы кадрларны дарганнап үндүрериниң тускай өөредилге чери болур. Ооң сорулгазы студентилерни чүгле эртемнериниң үндезиннери-биле чепсеглээр эвес, харын оларга уран-чүүл, күш-культура, спорттуң бүгү-ле билиг, чаңчылдарын база бээри болуп турар.

Ол сорулганы училище, ооң башкылары багай эвес күүседип келген. Училищениң кижизиткени Карааол, Тыртык-Кара база амгы студентилери Седип-оол, Ковалевская, Рябова, Маслова олар күш-культура, спорттуң янзы-бүрү хевирлериниң талазы-биле хоорай болгаш область маргылдааларынга хөй удаа киржип, бедик түңнелдерни көргүзүп, бодунуң коллективиниң алдарын быжыы-биле камгалап келгеннер.

Училищениң спортсменнери бо чылдың кышкы спорт сезонунда база-ла улуг-улуг чедиишкиннерлиг болурунга долу шиитпирлиглер.

С. Соднам,
Кызылдың башкы училищезиниң студентизи.

конькиниң, гимнастиканың, волейболдуң, баскетболдуң тус-тус секцияларын тургускулаан.

Мурнукузунга бодаарга, үстүнде спорт секцияларын доктаамал байдалга ажылдадып, спортчу чедиишкиннерни хандырып болур таарымчалыг байдал ам училищеде бар. Училищениң бажыңында спорттуң улуг залы ажыттынган. Ол бүгү-ле спорт херектелдери-биле четче деритинген.

Тургускулаан спорт секциялары боттарының ажылын чедиишкинниг чорудуп турар. Чүгле гимнастика секциязында безин 32 оолдар, кыстар өөренип турар. Лыжа, волейбол болгаш баскетбол секциялары кежээниң чыгыы өөренип, шенелде белеткелдерни кылып турар. Спорт секцияларын училищениң күш-культура башкылары Гринёв, Горбунов олар удуртуп турарлар.

Училищениң спортсменнери бо чылдың кышкы спорт сезонунда база-ла улуг-улуг чедиишкиннерлиг болурунга долу шиитпирлиглер.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Чарган керээзин багай күүседип турар

Чаа-Хөл районнуң чамдык колхозтары Заготживсырье чери-биле кышкы аңныыр сезонунуң үезинде 72 муң рубльдиң өлүүн дужаары-биле керээни чарган.

Чарган керээниң күүселдези чедип алдынмаан. Керээ ёзугаар колхоз бүрүзү 10—25 дуржулгалыг аңчыларның тускай бригадазын аңнаашкынче аткарар тургаш, ону боттандырбаан.

Ооң ужурундан декабрьның 1-те чедир колхозтар 5700 рубль түңнүг өлүктү дужаар планын чүгле 8 хуу күүсеткен. Ооң иштинде Ленин аттыг колхоз 15 муң рубльге өлүк дужаар керээни чаргаш, чүгле 551 рубльдиң өлүүн, Сталин аттыг колхоз 15 муң рубльдиң өлүүн дужаар тургаш, 1000 рубльдиң өлүүн, Молотов аттыг колхоз 9000 рубльдиң өлүүн дужаар тургаш, 84 рубльдиң өлүүн, «Бурунгаар» колхоз 12 муң рубльдиң өлүүн дужаар тургаш, чүгле 877 рубльдиң өлүүн дужаганнар.

Ол колхозтарның аңчылары аңнаашкындан чанып келгилээш, катап үнмээн болгаш колхозтуң ажылын-даа кылбайн, анаа-ла боттарының хууда ажылын кылып, аалдарында олуруп турар. Ол аңчыларны катап аткарар талазы-биле үстүнде колхозтарның баштаар черлери хемчег албайн турар.

Х. КУНГАА.

—⊙—

Чонга кажан кино көргүзерил?

Хендерге—Улуг-Хем районнуң эң ырак сумузу. Ооң төвүнде школачылар, школа, эмнелгениң ажылдакчылары, колхозчу тараачыннар дыка хөй кижи чурттап турар. Колхоз төвүнүң бүгү чурттакчыларынга культуралыг хөгжүлдениң эргежок чугула чепсектери, ооң иштинде совет уран-чүүлдүң эң чугулазы—кино мырынай эргим херек.

Ынчаарга чоннуң ол культуралыг негелдезин областың кино ажылдакчылары, ылангыя районнуң көжер кино механиктери хандырбайн турарын хомудавас аргажок Чүл дизе, ында чурттакчыларга бо чылдың дургузунда чаңгыс-даа катап кино көргүспээн.

Ырак сумунуң чурттакчы чонунга кино көргүзүүн үргүлчү эвес-даа бол, оода-ла ай бүрүзүнде көргүзүп болур арга турган. Ынчалза-даа кинофикацияның область эргелели база ооң район килдизи (начальниги эш Ножкина) олче кичээнгей салбайн келгениниң чоннуң кино көрүксээн күзели мынчага хандыртынмайн турар.

Т. БАЛГАН.

—⊙—

Колхоз клубун тургузар

Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозунуң баштаар чери культураның төвү—колхоз клубун тудуп тургузарынче сагыш салбайн турар. Клубту тудуп тургузар деп планназа-даа ону херек кырында бо хүнге чедир тутпаан. Ооң уламындан библиотеканың 7000 ажыг янзы-бүрү номнары школаның бир өрээлинде эмге-сексе чок чыъдып турар. Библиотека эргелекчизи К. Шура ол номнарны эмгелеп салырынче кичээнгей салбаан.

Колхозка клубту тургузуп, ону колхозчуларны, аныяктарны культура-массалыг ажылче хаара тударының төвү кылырынче колхозта партия, комсомол организациялары кичээнгей салбайн турар. Ол ышкаш районнуң удуртур организациялары-даа колхозчуларга эң эки белек—колхоз клувун дүрген тударын колхоз баштаар черинге сүмелевейн турар.

Д. ДОРЖУ.

—⊙—

„ШЫННЫҢ" МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Столовая ажылын экижидер"

Бо чылдың октябрь 29-та үнген № 212 «Шын» солунда парлатынган мындыг эгелиг үүлүнде Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалыкта столоваяның, ооң эргелекчизи Шестипаловтуң ажылынга ээ-харыы салга чогун шүгүмчүлээн.

Ук үүлдү Барыын-Хемчик райкүүскомдан хынап көөрге шын болуп илерээнин барымдалааш Шестипаловту ажылындан дүжүргеш, ооң орнунда Аракчааны киирген деп райкүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Красный «Шыннын» редакциязынга дыннаткан.

Беш улуг күрүнелерниң чазактарынга улустарның тайбың камгалалының Конгрезиниң КЫЙГЫРЫЫ

Улустар аразының чөрүлдээлерин таарыштырарының чепсээ кылдыр күчүлээшкин ажыглаарындан ойталаарының чгуулазы хүн бүрү улам шыңгыы апар чыдар.

Тайбынның Пактызын чарар сорулга-биле беш улуг күрүнелерниң аразынга чугаалажыышкыннарның дугайында негелденің адаанга боттарының холдарының үжүктерин бүгү чурттарда 600 миллион эр болгаш херээжен кижилер ооң харыысалгазын долузу-биле билип тургаш салганнар.

Хөй-ниитиниң санал оналында улуг-улуг агыышкыннарның төлээлекчилери чугаалажыышкыннарның политиказын деткип, күчүлээшкин политиказындан ойталаарын негеп турганнар. 1952 чылдың декабрьның 12-де Венага чыылган улустарның тайбың камгалалының Конгрези кижи төрелгетениң тура-соруун илеретпишаан, Американың Катышкан Штаттарының, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың, Великобританияның болгаш Франциянын чазактарын тайбыңны камгалаарының хамааржып турар чугаалажыышкыннарже эгелеп кирериниче хүндүлүү-биле чалап тур.

Беш улуг күрүнелериниң аразынга дугуржулга, Тайбыңның Пактызын чарары болза, улустар аразынга шыңгыыраашкынныг байдалды чок кылыр болгаш канчаар-даа аажок улуг ядаралдардан делегейни камгалаар.

Улустар ону негеп турар.

Улустарның тайбың камгалалының Конгрезиниң КЫЙГЫРЫЫ

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели улустарның тайбың камгалалының Конгрезин чыылдыргаш, хөй-хөй айтырыглар талазы-биле аңгы-аңгы бодалдарлыг, ынчалза-даа улустар аразынга чөпшээрежилгеже чүткүп турар болгаш дайынны болдурбас база тайбыңны хандырар дээш катышкан демиселди чорударынче чүткүп турар янзы-бүрү организацияларның, шимчээшкиннериниң болгаш агымнарның чаагай күжениишкиннерин катыштырар деп бодунуң чүткүлүн көргүскен.

Улустарга улуг ядаралдарны таварыштырган болгаш кижи төрелгеннии бууraашкынче киир тырттар деп кыжаныр турар күчүлээшкин политиказын чок кылыр деп Конгресстиң чаңгыс эп-сеткилдиг тура-соруун хостуг санал-оналдар көргүскен.

Чугаалажыышкыннар дузазы-биле шиитпирлетинип шыдавас чөрүлдээлер күрүнелер аразында чок деп бис санап турар бис.

Хоорайларны болгаш чурттарны үрегдээри ам болзун, өлүм-чидимниг боо-чепсектерни чыыры болзун, көрүшпес чорукту нептередири болгаш дайыннарже кыйгырары болзун! Чугаалажыышкыннарның оруунче кирер өй келген, дугуржур өй келген!

Бүгү делегейге тайбынның айтырыы улуг хемчээлдии-биле хамааржып турар күрүнелер болур беш улуг күрүнелериниң — АҚШ-тың, ССРЭ-ниң, Великобританияның, Кыдат Улус Республиканың болгаш Франциянның чазактарын бис кыйгырып тур бис; Тайбыңның Пактызын чарар дугайында чугаалажыышкыннарны доп-дораан эгелээринче оларны кыйгырып тур бис.

Беш улуг күрүнелериниң чазактарынга улуг харыысалга онаажып турар. Улустар оларның харыызын манаар. Чугаалажыышкыннарның үзели тиилезин дээш улустар бүгүле чүүлдерни кылырлар.

Көреяда бүгү дайын чорудулгаларын доп-дораан соксадырын бис негеп тур бис.

Хоорайлар үрелип, хан дөктүп турда, дугуржулга кандыг-даа идегелдер турбас. Дайын чорудулгалары соксай бээр болза, дайылдажып турар талалар маргылдаалыг айтырыгларның талазы-биле чөпшээрежилгени белен чедип алырлар.

Бистиң ак-сеткилдиг, чөптүг болгаш кижини хүндүлеп көөрүнүң сеткили сиңниккен негелдевис ак-сеткилдиг бүгү кижилериниң деткимчезин алыр дээрзинге бүзүрээр бис.

База Вьетнамда, Лаоста, Камбоджада болгаш Малайяда дайын чорудулгаларын доп-дораан соксадырын болгаш ол чурттарның хамаарышпас чорукка бүрүн эргелиин хүндүлээрин негеп тур бис.

Тунис болгаш Марокко ышкаш чурттарда национал хамаарышпас чорукче хоойлулуг чүткүлдү базар сорулгалыг күчүлээшкинни соксадырын негеп тур бис.

Боттарының иштики херектеринге кандыг-даа чаржалажыышкын чокка, ол чаржалажыышкынны кандыг-даа чүүлдер-биле агартып турза, боттарының салым-чолун боттары эргелээр болгаш боттарының амыдыралының хевирин шилип алыр бүгү улустарның эргезин улустарның тайбын камгалалының Конгрези чарлап тур. Бүгү күрүнелериниң национал хамаарышпас чоруу тайбыңның ёзулуг үндезини болур.

Кижиниң медерелин дорамчылавышаан, дайынның айылын ханыладыр чүүл болур раса талазы-биле кандыг-даа ылгаашкынга бис удурланып тур бис.

Элээн күштүг күрүнениң кошкак күрүнени киир тырттып ап турары шериг пактылары, кандыг-бир чурттуң девискээринге даштыкы базаларның болгаш шериглериниң турар чоруу болза, бодунуң тура-соруунга чөрчүштүр дайынче киир тырттына берип болур ол чурттуң айыл чок чоруунга улуг кыжаныышкын болур дээрзин бис билген бис. Кандыг-даа коалицияда киришпейн турар болгаш бодунуң девискээринде даштыкы шериглер тургуспайн турар күрүне ажык болгаш чажыт агрессияның кыжанынга удур камгалатынган турар ужурлуг деп санап турар бис.

Сөөлгү дайынның ийи одаглары Европага болгаш Азияга чаа өрттер-биле кыжаныр турар. Ынчалза-даа герман болгаш япон айтырыгларны чугаалажыышкыннар дузазы-биле тайбың арга-биле шиитпирлээрин чедип ап болур болгаш чедип алыр ужурлуг-даа. Кандыг-даа чуртка удур угланган шериг эвилелинге Германияның киржирин болдурбас тайбың керээзин демократтыг катышкан Германия-биле, шаанда Европага ол хире улуг качыгдалдарны таварыштырган нацизм болгаш милитаризм чок Германия-биле кыска хуусааның иштинде чарар херек деп бис бодап турар бис. Японияның эжелелде турар чоруун чок кылыр болгаш тайбыңга ынакшылдыг улустарның өг-бүлезинче эглип келир арганы япон улуска бээр тайбың керээзин Япония-биле чарарын саналдап тур бис. Австрияны даштыкы эжелелден хостаар ужурлуг, Австрия дугайында күрүне керээзи-биле холбашкан чугаалажыышкыннарны катап чорудар херек деп санап тур бис.

Янзы-бүрү чурттарның Кореяга болгаш Кыдатка чораан шылгарангай тускай эртемниглериниң эккелгени, бактериологтуг чепсекти ажыглап турганының дугайында илеткелдери-биле танышкан бис. Бактериологтуг дайынны доп-дораан соксадырын болгаш 1925 чылдың Женева протоколунга бүгү күрүнелериниң катыжарын шыңгыы негеп тур бис. Атомнуг чепсекти, химиктиг чепсекти болгаш хамааты чонну кыргып-хыдыырының өске-даа чепсектерин чугаа чокка хоругдаарын негеп тур бис.

Чепсекти эңдере бүдүрер чорук күрүнелериниң айыл чок чоруун быжыглап болур деп бадыткап турар, чүвени чедир бодавас кижилерни буруу шаап тур бис. Чепсекти эңдере бүдүрер чорук, харын дедир, бүгү күрүнелерге, улуг-даа, бичиидаа күрүнелерге айыылды күштелдирер дээрзинге бүзүреп турар бис.

Чаңгыс талалыг эвес, а чөптүг болур ужурлуг чепсек дүжүрүүшкүнүнүң дугайында чугаалажыышкыннарны доп-дораан эгелээрин бис улустарның тура-соруун илередип негеп тур бис. Бүгү-ниити, чаңгыс угда, чоорту болгаш таарышкан чепсек дүжүрүүшкүнүн боттандырар арганы делегейниң ёзулуг контролю бээр дээрзинге бүзүрелдиг бис.

Күрүнелер аразынга материалдыг болгаш культуралыг үнелиг чүүлдер-биле солужулганы дүрген катап эгелээрин негеп турар бүгү улустарның төлээлекчилериниң күзээшкиннерин деткип тур бис. Даштыкы садыг талазы-биле, эртемниң, литератураның болгаш уран-чүүлдүң чедиишкиннерин солчурунуң талазы-биле шаптыктаашкыннар кижи төрелгетениң чаагай чоруунга болгаш депшилгезинге моондактап турар.

КНО-нуң Уставы делегейниң бүгү күрүнелеринге айыл чок чорукту магадылап турар, ынчалза-даа ол Уставтың бодалгазы болгаш үжүү үрегдетинген деп санап тур бис. Кыдат Улус Республиканың КНО-га ээлээр ужурлуг черин ээлеп алырын негеп тур бис. Амгы үеге чедир КНО-га боттарының үнүн көдүрер аргазы чок болуп турар 14 күрүнелерни КНО-га хүлээп алырын база негеп тур бис.

КНО—чазактарның чөпшээрежилге кылыр чери болурун болгаш делегейниң улустарының аңаа онаап турар идегелдерин ооң мегелевезин бис адактың сөөлүнде негеп тур бис. Оларның чурттарында ниитилел тургузуу кандыгыл база оларның дээди идеалы кандыгыл дээрзинден хамаарылга чокка улустар тайбын чурттаарын күзеп турар. Дайынны бүгү улустар көөр хөөн чок, дайын бодунуң хөлегези-биле бүгү кавайларны дуглап турар. Улустар болуушкуннарның чорудулгазын өскертип, даартагы хүн тайбың болур дээрзинге улустарның бүзүрелин эгидип шыдаарлар.

Чугаалажыышкыннарның үзели болгаш чөпшээрежилге дээш, кижилерниң тайбынга эргези дээш демисежиринче делегейниң улустарын кыйгырып тур бис.

Чехословакиянның Коммунистиг партиязының национал конференциязының доозулганы

ПРАГА. Чехословакиянның Коммунистиг партиязының национал конференциязы декабрь 18-те хаг-дынган. Эртенги хуралга Клемент Готвальдының илеткелиниң талазы-биле саналдар доозулган.

Конференцияның төлээлери моон адаанда резолюцияны динмиттиг үр адыш часкаашкыны-биле чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

«Партияның политиктиг болгаш организастыг ажылының база Чехословакиянның Коммунистиг партиязының чаа Уставының төлевилелиниң дугайында» эш Клемент Готвальдының илеткелин партияның моон соңгааргы ажылынга удуртулга кылдыр Чехословакиянның Коммунистиг партиязының национал конференциязы бадылаан.

Ооң соонда Чехословакиянның Коммунистиг партиязының Уставын бадылаар дугайында резолюцияны чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Конференцияның хүндүскү ажылынга организастыг айтырыгларны чугаалашкан.

Конференцияның төнчүзүнде Антонин Запотоцкий чүве чугаалаан. Ол конференцияның ажылының түңнелин үндүрген.

(СЭТА).

И. В. Сталинның чогаалдары румын дылда

БУХАРЕСТ. Сөөлгү хүннерде Румынияның политиктиг литературалар үндүрер чери эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары», «Чаа байдал—ажыл-агый тургузуушкунунуң чаа сорулгалары» деп чогаалдарын, «Бир дугаар беш чылдың түңнелдери» деп 1933 чылдың январь 7-де ВКП(б) ТК-ның, ТКК-ның катышкан пленумунга илеткелин, «Ажыл-агыйжыларның сорулгаларының дугайында» деп социалистиг үлетпүрнүң ажылдакчыларының бирги бүгүэвилел конференциязынга чугаазын массалыг тиражтыг парлап үндүргген. «Иосиф Виссарионович Сталин. Допчу биография» деп номнуң хөй муң тиражтыг үшкү үндүрүлгезин парлаан.

(СЭТА).

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

Болгар улустуң чаңгыс эви

Декабрьның 14-те Болгарияга округ, околи (уезд), хоорай, район болгаш көдээнин улус Советтеринге сонгулдалар болуп эрткен. Бадылаашкыннарга бүгү сонгукчуларның 98,3-тен 99,16 хуузу киришкен. Кандидаттар данзызынга кирген 59.648 кижи улустуң Советтеринге шупту сонгутурган.

Сонгулда кампаниязынга чоннуң канчаар-даа аажок улуг идепкейи болгаш сонгулдаларның чырыткылаңчак түннелдери болза, болгар улустуң чаңгыс эп-сеткилиниң дугайын, коммунистиг партияга болгаш улустуң чазааңга ооң кызыгаар чокка бердингенинин дугайын эгелээн херекти — чаа социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозар деп ооң быжыг шиитпирлиинин дугайын херечилеп турар.

Улустуң Советтеринче сонгулдалар болгар улустуң амыдыралында кайгамчыктыг болуушкун-биле капсырлажы берген. Көстүп көрбээн күш-ажылчы көдүрлүүшкүннүң түннелинде чурт улус ажыл-агыйының беш чыл планын 4 чыл дургузунда доозупкан деп Болгарияның Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Червенков сонгукчулар мурнунга чүве чугаалап тургаш, дыннаткан. Чазак 1953 чылдың планын бадылаан, ол план чаа беш чылдың эгезин салыр.

«Бис шын орукта туруп турар бис. Бистиң политикавыс тайбының болгаш социализм тургузуушкунунуң политиказы болур. Ол Совет Эвилелиниң деткимчезинге болгаш дузаламчызынга даянып турар болгаш карачаңгыс шын политика болуп турар. Чүгле ол, ол политика бистиң Төрээн чуртувустуң чүс-чүс чылдардагы хожудаашкынын чок кылыр болгаш ону чечектелип турар болгаш күштүг кылып шыдаар» деп эш Червенков чугаалаан.

Болгарияның коммунистиг партиязының болгаш улустуң чазааның ол политиказы болгар улустуң эргеажыктарынга бүрүн харыылап турар, ынчангаш ол ажылчы чоннарның калбак массаларының талазындан деткимчени ап турар. Социализм тургузуушкуну болза, ажыл-агыйның социалистиг системазының улуг артык күштүг чоруунга херек кырында бүзүреп турар болгар улустуң ниити херээ апарган.

Чер ажылдыг хожудангай чурт турганындан Болгария мурнакчы, чер ажылдыг, индустриалдыг күрүне болуп хуулуп бар чыдар. Үлетпүр продукциязының бүдүрүп үндүрүүшкүнү дайын мурнунда деннелин 1951 чылда-ла 4,6 катап ашкан турган. Машиналар бүдүрүлгези 1939 чыл-биле деннээрге, 90 ажыг хуу улгаткан, металлургия үлетпүрүнүн продукциязы—6 катап, хөмүр даш казып тывары—ийи чартык катап, руда тывыжы—43 катап, идик бүдүрүлгези—6 катап, пөс-таавы кылыгларының бүдүрүлгези—7 катап улгаткан турган. Сталин аттыг химия комбинады, целлюлоза заводу, Тельман аттыг хөвен арыглаар фабрика, бедик вольталыг аппаратура бүдүрер талазы-биле завод дээн ышкаш улуг үлтепүр бүдүрүлге черлерин сөөлгү чылдарның дургузунда ажыглалда киирген. Чаа-чаа электростанциялар, суг шыгжамырлары болгаш чурттуң улус ажыл-агыйынга чугула ужур-дузалыг өске-даа тудугларны тудуп тургускулаан болгаш тудуп турар.

Республикада 140 машина-трактор станцияларын тургускан, олар 12 муң тракторлардыг, чүс-чүс комбайннарлыг болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын боттарының холунда тудуп турарлар. Болгарияның көдээ черлери социалистиг хөгжүлденин суурунче улам улуг хемчээлдин-биле шилчип турар. Күш-ажылчы тараачыннарның массаларының ортузунда улам-на хүндүткелдиг апар чыдар күш-ажылчы кооператив-чер ажыл-агыйларын организас болгаш ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынче коммунистиг партия болгаш чазак улуг кичээнгейни салып турар.

Культура тургузуушкунунуң талазы-биле улустуң кадык камгалалының хереэнге республика база улуг чедишкиннерни чедип алган. Болгарияның ажылчы чоннарының политиктиг идепкейи хүн-бүрү улам бедип турар. Оларның иштинден он-он мың кижи улустуң Советтериниң кежигүннери болуп турар болгаш чурт эргелелинде калбаа-биле киржип турарлар.

Болуп эрткен сонгулдаларга улустуң кандидаттары дээш найыралдыг бадылавышаан, ооң-биле болгар ажылчы чоннар болза, болдунуң Төрээн чуртунуң кайгамчыктыг амгы үеви болгаш аас-кежиктиг келир үеви дээш бадылааннар.

Шиитпирлетинмээн чөрүлдээлер

Декабрь 11-де Лондонга Британ империяның чурттарының премьер-министрлериниң конференциязы бодунуң ажылын доосках. Конференцияның киржикчилери катышкан дыннадыг парлап үндүрген. Буржуаз парлалганың айтып турары-биле алырга, ол дыннадыг болза, конференцияның хүн айтырыынга турган экономнуг проблемалар шиитпирлетинмээн дээрзин херечилеп турар.

Конференцияның түннелдерин тайылбырлавышаан, «дыннадыгда шиитпирлер эвес, а эки бодалдар кирген-дир» деп «Таймс» солун демдеглээн. «Нарын экономнуг аарыгларга конференция тодаргай эмнерни берип шыдаваан» деп «Геральд» деп австрали солун тайылбырлаан. Бо болгаш өске-даа ол дөргүлүг чугаалар болза, Британ империяның чурттарының, база хамыктың мурнунда Англияның бодунуң таварышканы экономнуг бергедээшкиннерниң улуг хемчээлдиин херечилеп турар.

Британ империяның хөй чылдарның дургузунда уштунуп чадап турары ол канчаар-даа аажок улуг экономнуг бергедээшкиннерниң чылдагааны үдел?

Буржуаз парлалгадан, ооң артык америксээн парлалгадан ол айтырыгның харыысын манаары берге. Алыс үндезин үл дээрге, делегейиң чаңгыс-аай рыногучуң чарылганының соонда делегейниң капиталистиг рыногунуң улам-на кызыыдап бар чыдары, ол рынокка бараан саарылгазының байдалдарының дорадааны болгаш улам дорадап турары болур. Ол бергедээшкиннерниң алызы үл дээрге, КПССтиң XIX съездизинге эш Г. М. Маленковтуң чугаалаанын ышкаш, «америк империализм үгле бүгү делегейниң улустар мөлчүкчүзү болгаш кулданыкчызы болуп турар эвес, харын өске капиталистиг күрүнелерниң экономиказын дезорганизастап турар күш болуп үнүп турар. Бодунуң конкурентилериниң күжүнүң кошкаанын ажыглап алгаш, АКШтың монополистиг капиталы дайын сөөлүнде делегейниң капиталистиг рыногунуң дыка улуг үлүүн эжелеп алган. Ол монополистиг капитал капиталистиг чурттарның аразынга төөгүден бээр тургустунуп келген хөй таланың экономнуг харылзааларын үреп, оларны демги чурттарның АКШ-биле чаңгыс талалыг харылзаалары солуп турар» ол чоруук болур.

Англияны ооң шаандагы рынокторындан кызып үндүрбүшаан, англичигэттиң үнер дөстерин эжелевишаан, Катышкан Штаттар болза, Британ империячыг чурттарының аразында садыгның тарифтерин чайлаткаш, оларны «хыналда тарифтер болгаш садыг дугайында ниити дугуржулга-биле» солууруп оралдажып турар. Аңаа удур Англия болгаш Британ империяның өске-даа чурттары болза, долларның четпес болуп турар чоруун бичиидаа болза, чиигедип алыр дээш, боттарының бараанларының доллар зоназының чурттарынче киреринчиигедир деп оралдажып турарлар. Ооң-биле чергелештир стерлинг фунтузунуң делегей садының чепсээ болур ролюн камгалаар деп оралдажыышкынны база кылып турар.

Бо бүгү айтырыглар премьер-министрлериниң конференциязының кичээнгейиниң төвүнге турган. Ынчалза-даа даштыкы парлалганың айтып турары-биле алырга, садыгны калбартырының англи планнары стерлинг болгаш доллар зоналарының аразында чөрүлдээлерге барып үскен болуп турар. Канадада болгаш өске-даа англи доминиондарда бодунуң төлээлекчилерин дамчыштыр Лондон конференциязынче албадаашкынны кылбышаан, АКШ болза Британ империяның чурттарын садыг талазы-биле моон соңгаар-даа кызар, садыг талазы-биле бодунуң артык күштүг турар байдалындан уштунмас деп чүвени тодаргай билиндирген.

Стерлинг зоназындан тып турар чиг-эттиң өртээн турумчудар деп сүме конференцияның шиитпирлеринде кирип турар. Ынчалза-даа, «Обсервер» солуннуң допчулакчызының бижип турары-биле алырга, ол хемчег буураашкынга таваржыр, чүге дээрге америк монополиялар өртек турумчудуушкунунуң кандыг-бир планын дораан-на чок кылып каарлар.

Британ империяның чурттарынга доллар курлавырларын тургузарынга улуг идегелдерни катышкан медеглелде киирип турар. «Премьер-министрлер америк долларже бөрттерин сунуп эгелей берген дээрзи дыннадыгның одуруг бүрүзүнден билдинип турар» деп «Дейли экспресс» солун бижип турар. Америк монополияларның садыг политиказы ол чурттарны доллар-биле хандырарынче уганган эвес, а оларны АКШтың хамаарылгазынче киирериниче угланган болуп турары билдингир болгай.

Ынчангаш, Англия биле АКШ-тың аразында чөрүлдээлер улам-на ханылап турар дээрзин Лондонга болган конференция база катап бедыткаан.

Америк монополиялар Иранның нефтизинче шыгаашкын кылып турар

Аңгы-аңгы америк компанияларга болгаш хөреңгитеннерге иран нефтини садып алыр арганы Катышкан Штаттарның чазаа берип турар дээр дугайында медеглелди чоокта чаа АКШ-тың күрүне департаментизи парлаан. «Джорнел оф коммерс» солуннуң дыннадып турары-биле алырга, элээн каш хүннер эрткен соонда күрүне департаментизиниң ажылдакчыларының улуг-улуг америк нефть компанияларының төлээлекчилери-биле чөвүлел хуралы болган. Ол чөвүлел хуралдың сорулгазы болза, иран нефтини АКШ-че киирер чорукту катап чорударының аргаларын тывары болуп турган.

Солуннарның бижип турары-биле алырга, иран нефтини сөөртүрүнге болгаш садыглаарынга чугула үүлдери бар болуп турар компанияларга ол херекти боттарының холдарынга алырын күрүне департаментизи сүмелээн. Оон сөөлзүредир «Консолидейтед брокеридж компани» деп фирма нефть дугайында чугаалажыышкыннарны эгелей берген болгаш өске компаниялар дугуржулгаларр чарары-биле Иранче боттарының төлээлекчилерин чоруткан деп чүве аверик парлалгадан билдине берген.

АКШ-тың күрүне департаментизиниң медеглели Англияга таарзынмас чорукту болдурган. Англи-иран нефть компаниязын чок кылган болгаш Иран бодунуң нефть үлетпүрүн национализастап алган болза-даа, англи чазак иран нефтиге бодунуң идегелдерин кошкатпаан болгаш ол нефтини өске чурттарже үндүр сөөртүрүн хоргудаары-биле хемчегларни ап чорудуп турар деп чүве билдингир болгай.

Бо бүгү үүлдерден ап көөрге, америк монополистер Англияның Иранда эрге-ажыктарын тооп көрүксевейн турар. АКШ-тың нефть королдары иран нефтиден канчаардаа аажок улуг орулгаларны алыр деп идегеп турарлар. Чоокта чаа Иранга чораан америк сенатор Спаркменниң «нефть дугайында айтырыгны америк нефть трестилеринге ажыктыг кылдыр таарыштырарын» хамыктың мурнунда сонуургап турганы таварылга эвес.

Абаданның нефть сайзырадып ажылдаар заводунуң бодунуң ажылын соксатканын болгаш иран нефтини үндүр садыглавас апарганын ажыглап алгаш, «7 азы 8 америк нефть компаниялары 18 айларның дургузунда 40 миллион тонна нефтини 1 миллиард долларга немей садыглаан болгаш дыка хөй ажык-кончааны алган» деп чоокта чаа «Кейган» деп иран солун бижээн. АКШ-тың күрүне департаментизи иран нефтини садыглаарын планнаан соонда америк монополистер улам улуг ажык-кончааларны алырынга идегелдерни кылып турарлар.

АКШ-тың империалистериниң Иранда идепкейлиг хөделиишкиннери болгаш Англияның аңаа таарзынмайн турары болза. Соңгу-атлантика блогунуң талазы-биле ол ийи өңнуктерниң аразында чөрүлдээлерниң улам күштелип турарын база катап херечилеп турар.

Д. БОЧАРОВ.

Америк кадык камгалалының берге байдалдары

Президент комиссиязының херечилелдери

ВАШИНГТОН. Национал кадык камгалалының хереглелдериниң айтырыгларының талазы-биле президент комиссиязы дээр комиссияның илеткелин парлаан. Ол илеткел болза, АКШ-та кадык камгалалының берге байдалының дугайын болгаш чоннуң кадыының байдалының дыка багайын херечилеп турар. «1950 чылдың июльдан 1951 чылдың июльга чедир шеригге келдирткеннериң 15 хуузу үүгле кадыының байдалының ужурундан холутурган деп чүвени сөөлгү статистиктиг медээлерни өөренип көргени херечилеп турар» деп илеткелде чугаалап турар.

«Школачыларның үе-үеде медицина шинчилгезиниң түннелдери база американнарның аныяк салгакчыларының кадыының байдалының багайын херечилеп турар».

Миллион-миллион америк өг-бүлелер эмчилерниң аар үнелиг дузаламчыларын төлээр хөреңгизи чок болуп турар болгаш медицина дузаламчызын албайн турар деп комиссия дыннадып турар. Илеткелде айтып турары-биле алырга, «медицина дузаламчызының хөлезинин төлеп бээр хөреңгизи чок болганындан, американ кижи кандыг-даа бачым аарыг үезинде медицина дузаламчызын дилевейн баар таварылгалар дыка хөй болуп турар».

Илеткелден ап көөрге, медицина хандырылгазы ылангыя көдээ черлерде дыка багай болуп турар. Чурттуң көдээ районнарында эмчилер болгаш эмнелгелер дыка чедишпейн турар.

Медицина хандырылгазының талазы-биле негрлер болгаш индейлер эң берге байдалдыг болуп турар.

Тенек аараан болгаш туберкулёз аарыглыг кижилерге тургускан эмнелгелерде мергежилдиг кадрларның чедишпейн турарын илереткенин комиссия дыннадып турар. Оон-биле кады ол чедишпес чорук эвээжеп турар эвес, харын улам-на улуг хемчээлдиг апар чыдар.

«Катышкан Штаттарның эмнелгелеринде бүгү аарыг кижилернин чартык кезии тенек аарыг кижилер болуп турар» деп илеткелде айтып турар.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республикада америк шпионнарны шииткени

БЕРЛИН. Америк разведканын чеди агентилерин Эрфуртка судтаан.

Судтаттырганнар болза, Барын Берлинге турган «ХДС-тиң чөөн бюрозу» деп америк разведканың кежигүннери болган болгаш Герман Демократтыг Республикага шпиончу ажыл-чорудулга кылып турганнар.

«Нейес Дейчланд» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Эрфутка болган округ судуу америк разведканың ол агентилерин 8-тен 15 чыл чедир янзы-бүрү хуусаада кара-бажынга хоругдап шииткен.

(СЭТА).

Катышкан Штаттар франкочу армияны чепсеглеп турар

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк таймс» солуннуң корреспондентизиниң Мадридтен дыннадып турарын ёзугаар алырга, америк армияның штабының начальниги генерал Коллине биле Испанияның шериг төлээлекчизиниң хуралының соонда Вашингтон биле Мадридтиң аразында бир дугуржулга чардынган. Ол дугуржулгада болза, Испанияның армия белеткээри-биле 20—30 миллион доллар түннүг материалларны АКШ-тан алырын айтып турар.

(СЭТА).

ДЕҢ ЭРГЕЛИГ

АКШ-та негрлер чурум ёзугаар хөй-ниитиниң бажыңынче ак кештиг кижилер-биле кады кирер эргези чок.

— Бисте бүрүн деҢ эрге бар: ак-даа, кара-даа кеьштиг кижилер чаңгыс кирер черни ажыглап турарлар.

Чуруу С. Чистяковтуу. СЭТА-ныҢ пресслишези.

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 19-та медээлээни болза:

Эрткен хүннүң дургузунда Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары-биле кыдат улустуң эки-турачылары америк-англи эжелекчилерге болгаш лисынманчы шериглерге удур камгалалдың тулчуушкуннарын эрги туруштарга чоруткан.

Декабрь 19-та Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш адыгжыгаңчылар дайзынның ийи самолёдун аңдара аткан болгаш беш самолётту үрей аткан.

(СЭТА).

Америк ужар-чүүлдүн Пхөньянче халдаашкыны

ПХЕНЬЯН. Декабрьның 20-деп 21-же дүнезинде дыка хөй санныг «ужар шивээ» деп америк аар бомбардировщиктер Пхеньянның чурттарга кварталдарын араатанзыы-биле база катап бомбалаан. Тайбың хоорайже халдаашкынга он-он «ужар шивээлер» киришкен болгаш Пхеньянның чурттарга кварталдарынче чүс-чүс бомбаларны октаан нар-Ылангыя Пхеньянның мурнуу болгаш Төп районнарын кадыг-дошкун бомбалаашкынга таварыштырган. Ол районнарга америк агааржы дээрбечилер чартык тонна болгаш тонна деңзилиг дыка хөй бомбаларны октааннар. Пхенчанри, Пэтханен, Тхансанри болгаш өске-даа кварталдарга улуг үрелиишкиннер болган. Пхеньянчыларның он-он өг-бүлелери чер бажыннарга болгаш бомбадан камгаланыр черлерге өлгеннер. Пхеньянның чүс-чүс чурттакчылары ол дүне бажың-балгат чок арткан болгаш боттарының төрелдерин база чоок кижилерни чидиргеннер.

Пхеньянны бомбалаан чорук тайбың чурттакчы чонну чок кылырының сорулгазы-биле болган.

(СЭТА).

Австрияда ажыл-чоктарның өзүлдези

ВЕНА. Чазак парлалгазының медээлеп турарын ёзугаар алырга, декабрьның бирги чартыында Австрияда ажыл чоктарның саны 40 мун кижи чедир көвүдээн.

«Эстеррейхише фольксштимме» солуннуң бо саннарны тайылбырлавышаан, демдеглеп турары болза, эрткен чылдың декабрьның бирги чартыының деңнели-биле алырга, ажыл чоктарның саны 100 мун кижи чедир өскен.

Ажыл чок чоруктуң өзүлдези болза, ажылчы чоннарга долу ажылды хандырып бээрин чедип алыр деп бодунуң аазаашкынын чазактың партиязы күүсетпейн турарының көскү херечизи болур деп солун бижип турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Күш-культура — ОРГАНИЗМНИ КАДЫКШЫДАРЫНЫН БОЛГАШ БЫЖЫГЛААРЫНЫН КҮЧҮЛҮГ АРГАЗЫ БОЛУР.

Мага-боттуң аваангыры болгаш күжү үргүлчүнүң белеткели-биле чеьдип алдынып турар.

Физкультура болза, өкпе аарыгларын болдурбайн, чем хуулдуруушкунун экижидип, нерви системазын болгаш шыңган эттерни быжыглап турар. Физкультура кижиге энергияны, сергек болгаш амыдыралчы өөрүшкүнү немеп берип, ооң ажылга арга-мергежилин болгаш шыдамыккай чоруун бедидип база кижиниң элекке кырыыр чоруун болдурбазын хандырып турар.

Лыжа спорту—культурлуг дыштанылга болгаш хөглээткин болур.

Лыжа спортунуң техниказы-биле чепсегленнер!

КАДЫК МАГА-БОТКА—КАДЫК ОМАКШЫЛ!

Санитар-чырыдыышкынының Тыва область бажыңы.

ҮЖҮҮР ЧОРУКТУ БОЛДУРБААЛЫ!

Кызар болгаш шык идик, даштыкы хеп аймаан кетпеңер.
Кургадып каан идик оъдун салгаш, укту кедип ораашкынны ораатыныңар.

Саазындан идик иштинге катай салып алыңар, кеьшти дус чок үс-биле чаап алыңар.

Агара үжүй берзе, кыза бергиже дүрбүңер.

СООККА ЧОРААШ, ЭКИ ХӨДЕЛИП ШИМЧЕҢЕР

Үжүй берген холдарны, буттарны чылыг (цельсийнин-биле 40 градус) сугга 30—60 минутада даганар.

Тыва областың санитар-чырыдыышкын бажыңы.

1953 чылда

„ШЫН“

солуннуң чагыдылгазы үргүлчүлеп турар

ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

чылда — 52 рубль 20 копеек,
чартык чылда — 26 рубль 10 копеек, айда — 13 рубль 5 копеек.

Неделяда 5 үнер

Чагыдылганы „Союзпечаттың“ хоорайларда килдистери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, совхостарда болгаш колхозтарда хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

Ооң-биле кады областың:

„Тувинская правда“, „Тыванын аныяктары“ —„Молодежь Тувы“, „Сылдысчыгаш“

солуннарының чагыдылгазын база хүлээп ап турар.

Шупту чагылгалыг турарынче!

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орулакчызының, партийки амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьның 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б02047 Облкүүскомнуң типографиязы